

ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

με τη ματιά της Εθνικής Τράπεζας

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3^ο τρίμηνο 2023

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Προς νέο ρεκόρ οδεύει ο ελληνικός τουρισμός, παρά τις πιέσεις ανταγωνισμού και κλιματικής αλλαγής

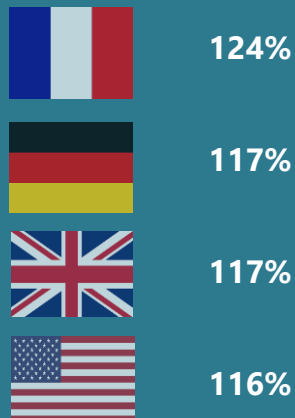
Με στήριξη από τις παραδοσιακές αγορές...

... η Ελλάδα διατηρεί τη θέση της έναντι του ανταγωνισμού...

... βάζοντας πλώρη για επίπεδα υψηλότερα του 2019

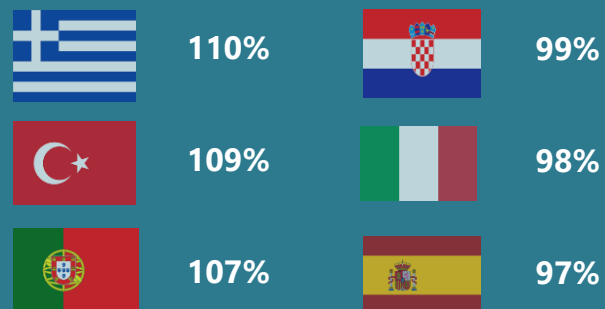
ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΜΑΣ Άνοιξη 2023

Αφίξεις ξένων τουριστών
ποσοστό αναπλήρωσης έναντι 2019

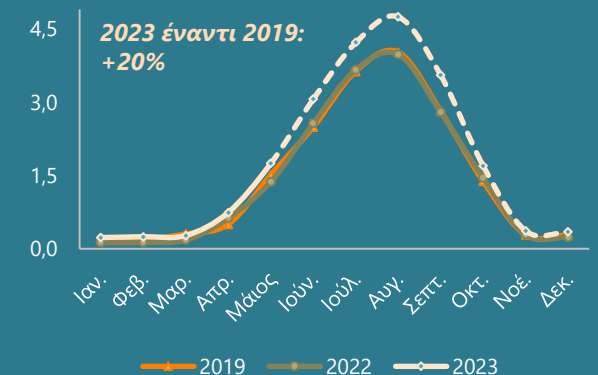
ΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΜΑΣ Καλοκαίρι 2023*

Πτήσεις προς διεθνή αεροδρόμια
ποσοστό αναπλήρωσης έναντι 2019

ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΕΤΕ ΓΙΑ ΤΟ 2023

Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις
δισ. €

Προκλήσεις

- ✓ Κλιματική κρίση
- ✓ Αλλαγή καταναλωτικών συνηθειών
- ✓ Πληθωριστική πίεση σε διαθέσιμο εισόδημα

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος, Eurocontrol
Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα
*Ιούνιος-Ιούλιος

Σε υψηλές ταχύτητες κινήθηκε ο ελληνικός τουρισμός την άνοιξη του 2023 (Μάρτιος-Μάιος), επιβεβαιώνοντας τις θετικές προσδοκίες που είχαν καλλιεργηθεί στην αρχή του έτους, με τις προσλήψεις στα ξενοδοχεία να αγγίζουν ιστορικά υψηλά. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις ξένων τουριστών στη χώρας μας κατά το εαρινό τρίμηνο ξεπέρασαν τα επίπεδα του 2019 κατά 10% και οι εισπράξεις κατά 19% (€2,8 δις). **Κομβικό ρόλο διαδραμάτισαν οι «παραδοσιακές» αγορές**, με αύξηση του μεριδίου τους στο 42% (από 39% το 2019), και την αγορά των ΗΠΑ να ξεχωρίζει με σχεδόν διπλασιασμό αφίξεων σε σχέση με το 2022 και σταθερά υψηλές δαπάνες ανά άφιξη. Η υγιής ζήτηση αποτυπώθηκε στις **ισχυρές πωλήσεις των ξενοδοχείων** (+14% το εαρινό τρίμηνο σε αποπληθωρισμένους όρους έναντι 2019), με τις **αστικές περιοχές να πρωταγωνιστούν** (+18%).

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά την αργή επαναφορά του οδικού της τουρισμού και τον ισχυρό ανταγωνισμό (από ώριμους προορισμούς όπως η Τουρκία αλλά και αναδυόμενους όπως η Αλβανία), **η Ελλάδα καταφέρνει να διατηρεί άθικτο το μερίδιο της στη μεσογειακή αγορά** (13% κατά το τελευταίο 12μηνο). Παράλληλα, τα **πρώτα σημάδια από την εκκίνηση του φετινού καλοκαιριού ήταν θετικά**, φανερώνοντας ελαφρά υπεροπλία της Ελλάδας έναντι ανταγωνιστικών προορισμών σε πτήσεις και σχετικά υψηλή προτίμηση από ανεξάρτητους τουρίστες.

Η δυναμική της άνοιξης, τα πρώτα θετικά σημάδια από τις καλοκαιρινές κρατήσεις και η βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στις κύριες αγορές μας έχουν θέσει τις βάσεις για **επίτευξη νέου ρεκόρ αφίξεων το 2023 για τον ελληνικό τουρισμό**. Αν και οι ακραίες συνθήκες καύσωνα και οι εκτεταμένες πυρκαγιές δημιουργούν **συνθήκες αβεβαιότητας**, η εξαιρετική εικόνα φιλοξενίας (με πρωταγωνιστές τους κατοίκους των πληγέντων περιοχών) διαφύλαξαν τη φήμη της Ελλάδας και ταυτόχρονα διατηρούν ψηλά τη πιθανότητα οι φετινές αφίξεις να ξεπεράσουν τα υψηλά του 2019 (κατά περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες). Δεδομένου αυτού και λαμβάνοντας υπόψιν την πληθωριστική πίεση (με την επίδραση των αυξημένων τιμών να αντισταθμίζει τον μικρό περιορισμό στη διάρκεια διαμονής), οι **τουριστικές εισπράξεις το 2023 θα μπορούσαν να προσεγγίσουν τα €21 δις**.

Σε πιο διαρθρωτικό επίπεδο, υπογραμμίζουμε τη σημασία των **νέων τάσεων** που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της **κλιματικής αλλαγής** και τις προτιμήσεις των τουριστών στη μετά-πανδημική περίοδο για **λιγότερους κορεσμένους προορισμούς**. Στην πράξη, οι αλλαγές αυτές φαίνεται σταδιακά να οδηγούν σε αναδιάταξη του τουριστικού χάρτη, με **μείωση της εποχικότητας** και **ανάδειξη νέων τουριστικών προορισμών**. Σχετικά σημάδια είναι ήδη εμφανή από τη φετινή χρονιά, όπου οι προορισμοί και οι μήνες που θα ξεχωρίσουν με τη δυναμική τους ενδέχεται να μην είναι οι «συνήθεις ύποπτοι».

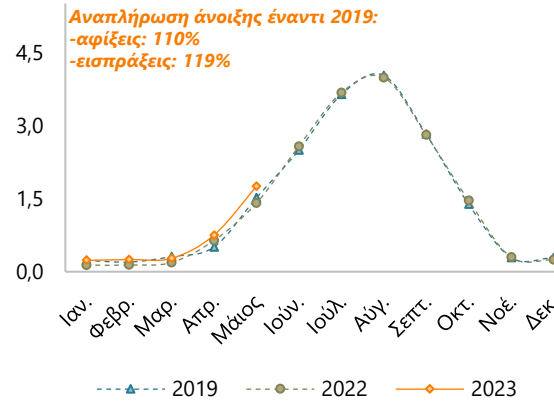
Δυναμικά κινήθηκε ο ελληνικός τουρισμός την άνοιξη του 2023 (Μάρτιος-Μάιος), επιβεβαιώνοντας τις θετικές προσδοκίες που είχαν καλλιεργηθεί στην αρχή του έτους (με +10% προσλήψεις στα ξενοδοχεία έναντι της εαρινής περιόδου 2019).

Συγκεκριμένα, οι αφίξεις υπερέβησαν τα επίπεδα του 2019 κατά 10% (με 4,6 εκ. ξένους τουρίστες να φθάνουν στη χώρα), ενώ οι εισπράξεις προσέγγισαν τα €2,8 δις (+19% έναντι του 2019). Η δυναμική τουριστική κίνηση τροφοδοτήθηκε από την διατήρηση των υψηλών επιδόσεων στις αεροπορικές αφίξεις (+5% έναντι του 2019), και τη σταδιακή ανάκαμψη των οδικών αφίξεων (85% του 2019, από 71% το περσινό καλοκαίρι).

Οι δαπάνες ανά άφιξη ήταν φέτος ενισχυμένες κατά 8% σε σχέση με το 2019, καθώς η μικρή πτώση στη διάρκεια παραμονής (κατά περίπου 5%) υπερκαλύφθηκε από τις πληθωριστικές πιέσεις στον κλάδο^[1] (+13%). Παράλληλα, παρατηρήθηκε επαναφορά των τάσεων εποχικότητας σε προ-πανδημίας επίπεδα, με την εαρινή περίοδο να απορροφά το 22% των αφίξεων 12μηνου στην Ελλάδα – μερίδιο που υπολείπεται κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες του μεσογειακού μέσου όρου, υποδηλώνοντας περιθώρια επέκτασης της τουριστικής σεζόν.

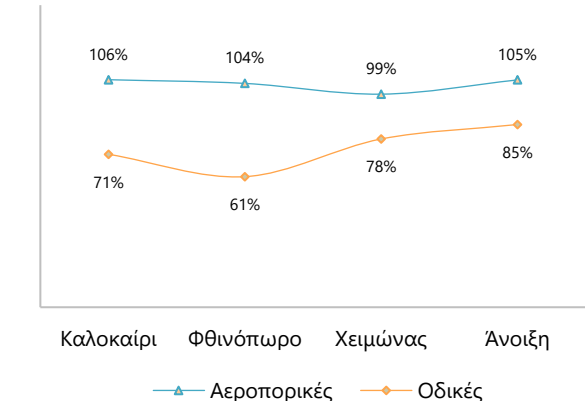
Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις

σε δις €

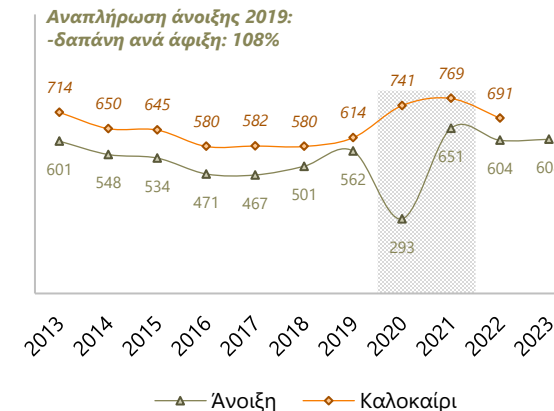
Συνολικές διεθνείς αφίξεις

% αναπλήρωσης έναντι 2019

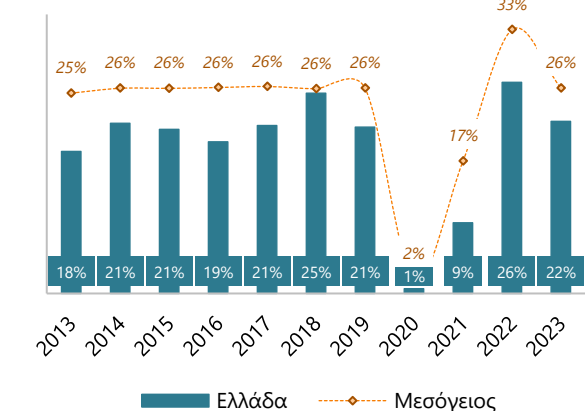
Δαπάνη ανά άφιξη

€ / άφιξη

Εποχικότητα αφίξεων

% αφίξεων σε ξενοδοχεία της ανοιξιάτικης περιόδου στο 12μηνο

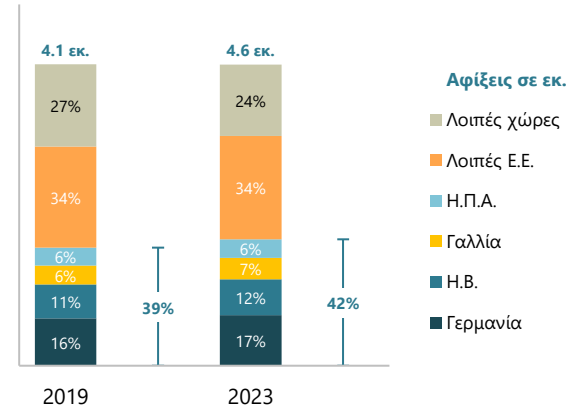
[1] Βάσει του συνδυασμένου δείκτη τιμών υπηρεσιών εστίασης και καταλυμάτων
 Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος, Ινσπετ, Eurostat – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Εστιάζοντας στις επιδόσεις της άνοιξης ανά χώρα προέλευσης, διακρίνουμε ότι βασική κινητήριος δύναμη παρέμειναν οι «παραδοσιακές αγορές», αυξάνοντας την συνεισφορά τους στο 42% των αφίξεων από 39% το 2019.

- Η αγορά των ΗΠΑ ξεχώρισε με σχεδόν διπλασιασμό αφίξεων σε σχέση με το 2022 και σταθερά υψηλή δαπάνη ανά άφιξη (της τάξης των €1000, έναντι €570 για το σύνολο των ξένων τουριστών).
- Οι αγορές της Γαλλίας και της Γερμανίας πέτυχαν ενισχυμένες επιδόσεις σε σχέση με το 2022, με αποτέλεσμα την αύξηση του σωρευτικού μεριδίου τους κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, σημειώνουμε ως θετικό σημάδι για την προσέλκυση τουριστών υψηλότερων εισοδημάτων την αύξηση της δαπάνης ανά άφιξη των Γάλλων τουριστών κατά 25% (έναντι 2019).
- Στον αντίποδα, η αγορά του ΗΒ (η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά μας) παρουσίασε σημάδια κόπωσης, με λιγότερες άφιξεις σε σχέση με το 2022 (-5%) και σχετικά χαμηλή δαπάνη ανά άφιξη (-6% έναντι του 2019).

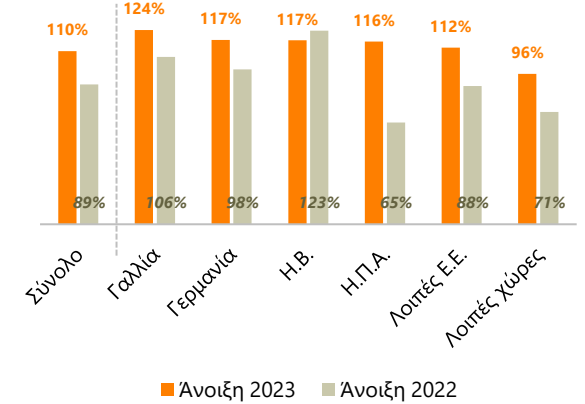
Αφίξεις ξένων τουριστών

ανοιξιάτικη περίοδος

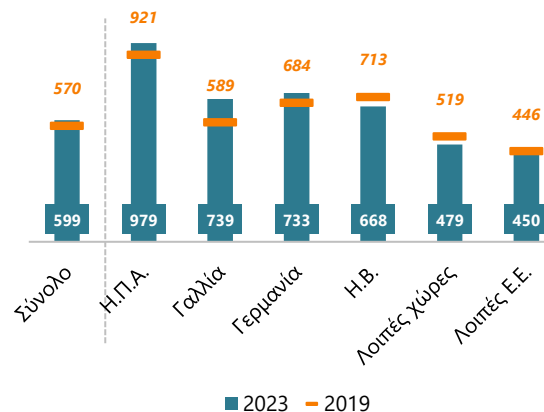
Αφίξεις ξένων τουριστών

ποσοστό αναπλήρωσης έναντι 2019

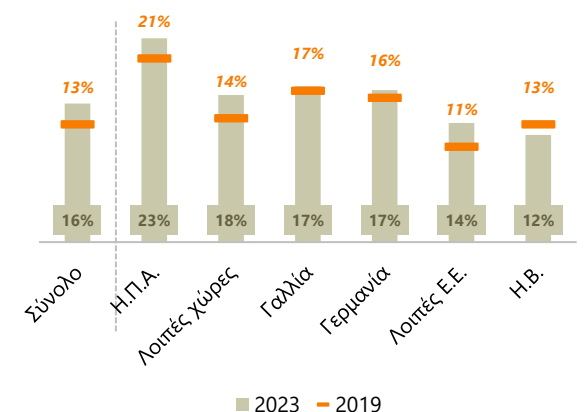
Δαπάνη ανά άφιξη

€/ άφιξη

Εποχικότητα αφίξεων ξένων τουριστών

μερίδιο αφίξεων της ανοιξιάτικης περιόδου στο 12μηνο

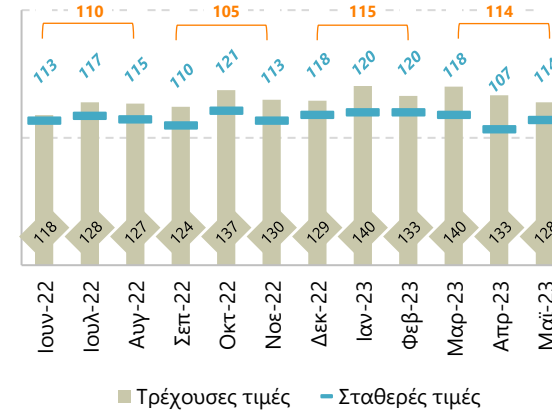
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Η ταχύτερη έναρξη της φετινής τουριστικής περιόδου είχε εμφανή αποτελέσματα στις πωλήσεις των ξενοδοχείων, με την άνοιξη να καταγράφει αύξηση σε αποπληθωρισμένους όρους της τάξης του 14% έναντι του 2019.

- Οι αστικές περιοχές ξεχώρισαν με το δυναμισμό τους (+18% σε αποπληθωρισμένους όρους), αυξάνοντας το μερίδιό τους στις πωλήσεις του κλάδου στο 41% (από 38% το 2019). Άξιο αναφοράς είναι ότι η υπεροχή αυτή χαρακτηρίζει και τα δύο αστικά κέντρα (Αττική & Θεσσαλονίκη), τα οποία βρέθηκαν στις 2 πρώτες θέσεις από πλευράς επίδοσης προορισμών.
- Θετική κρίνεται επίσης η επίδοση των ηπειρωτικών προορισμών, οι οποίοι πέτυχαν πλήρη ανάκαμψη στα προ-πανδημίας επίπεδα.
- Όσον αφορά τα νησιά, η εικόνα είναι μεικτή, με το Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη να κινούνται σε υψηλές ταχύτητες (της τάξης του +10% σε αποπληθωρισμένους όρους έναντι 2019) ενώ Ιόνιο και Βόρειο Αιγαίο παραμένουν περίπου 15% χαμηλότερα σε σχέση με το 2019.

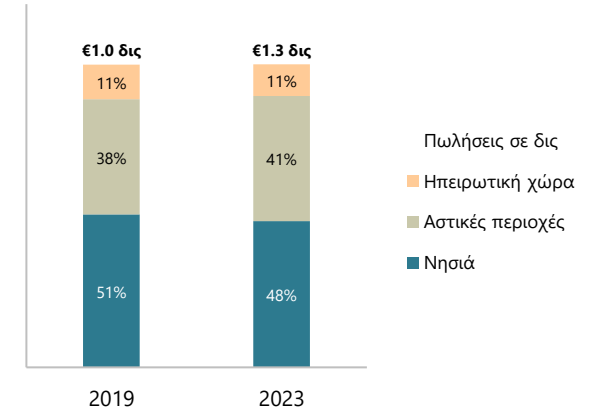
Πωλήσεις ξενοδοχείων

ποσοστό αναπλήρωσης 12μηνου έναντι 2019

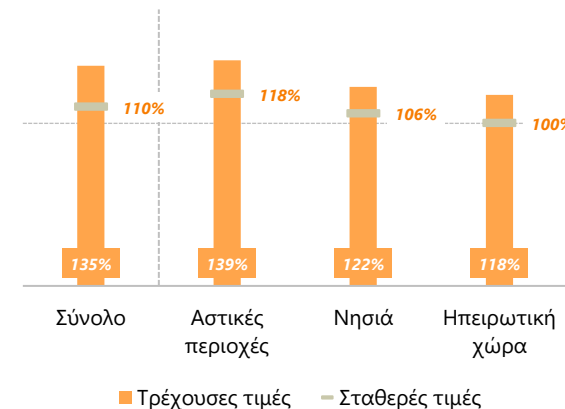
Πωλήσεις ξενοδοχείων ανά περιοχή

δομή της ανοιξιάτικης περιόδου

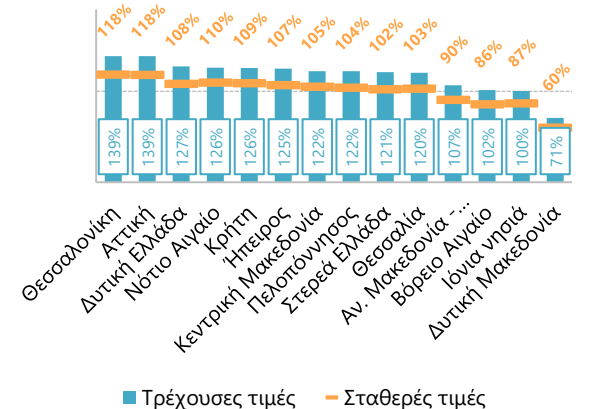
Πωλήσεις 2023 ανά περιοχή

ποσοστό αναπλήρωσης της ανοιξιάτικης περιόδου έναντι 2019

Πωλήσεις 2023 ανά περιφέρεια^[κ]

ποσοστό αναπλήρωσης της ανοιξιάτικης περιόδου έναντι 2019

Πηγή: Ελ.Στατ. – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Παρά την αργή επαναφορά του οδικού της τουρισμού και τον ισχυρό ανταγωνισμό, η Ελλάδα διατηρεί άθικτο το μερίδιο της στη μεσογειακή αγορά

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Εστιάζοντας την ανάλυσή μας στην ανταγωνιστική θέση της Ελλάδας στα πλαίσια της διεθνώς μετρήσιμης δύναμης της Μεσογείου (καλύπτοντας σχεδόν το 15% των παγκόσμιων αφίξεων), παρατηρούμε ότι η χώρα μας το τελευταίο 12μηνο^[1] έχει καταφέρει να διατηρήσει άθικτο το μερίδιο της στα προ-πανδημικά του επίπεδα (13% της μεσογειακής αγοράς). Δεδομένης της αργής επαναφοράς στην κανονικότητα του οδικού μας τουρισμού (σχεδόν -30% στο 12μηνο έναντι 2019), η κάθετη ανάκαμψη των αεροπορικών αφίξεων (+6% έναντι 2019) διατηρεί σε ψηλό επίπεδο τις αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα.

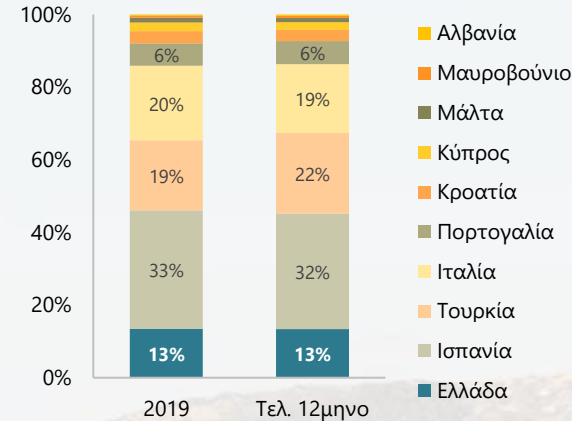
Όσον αφορά τις επιδόσεις των ανταγωνιστών μας κατά το τελευταίο 12μηνο, ξεχωρίζουμε:

- την Τουρκία, η οποία κυρίως μέσω ανταγωνιστικής τιμολογιακής πολιτικής έχει καταφέρει να αυξήσει το μερίδιο της στη μεσογειακή αγορά κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες (22%, από 19% το 2019), και
- την Αλβανία, η οποία αν και πολύ «μικρός» ακόμα παίκτης σε ποσοτικούς όρους, ξεχωρίζει με ψηλούς ρυθμούς ανόδου (+24% σε σχέση με το 2019).

Παράλληλα, η Ελλάδα (όπως και τα δύο μεσογειακά νησιά της Κύπρου και της Μάλτας) διατηρούν το πλεονέκτημα σε όρους διάρκειας παραμονής έναντι των λοιπών μεσογειακών προορισμών, εν μέρει λόγω υψηλής εξάρτησης από αεροπορικές αφίξεις.

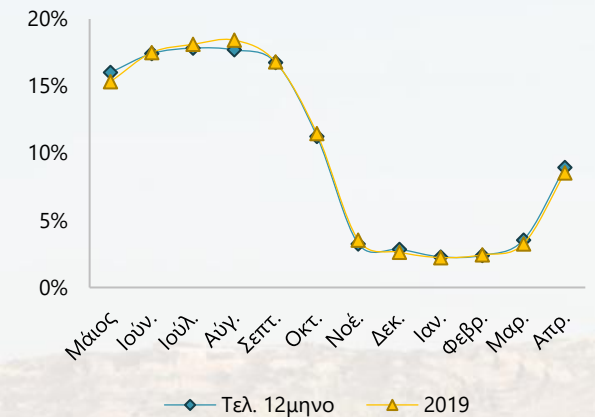
Ανταγωνισμός στην Μεσογειακή αγορά

ως ποσοστό επί των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών σε ξενοδοχεία στο 12μηνο

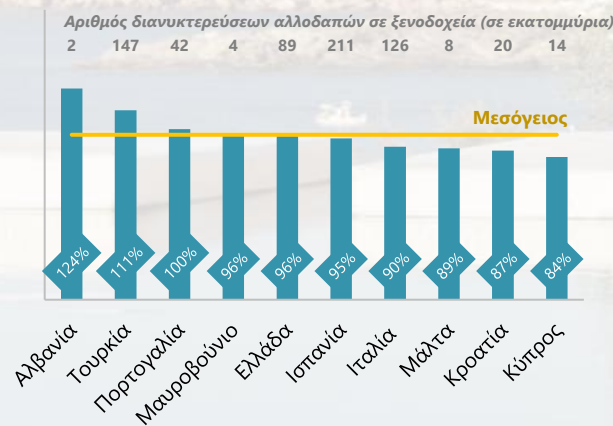
Μερίδιο Ελλάδας στην Μεσογειακή αγορά

ως ποσοστό επί των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών σε ξενοδοχεία

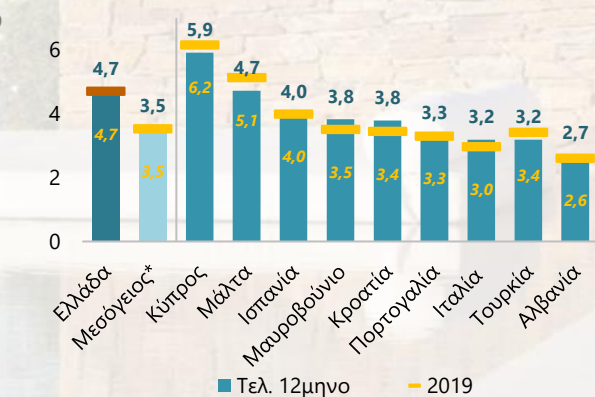
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών

δείκτης αναπλήρωσης τελευταίου 12μήνου έναντι 2019

Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών ανά άφιξη

σε ημέρες ανά άφιξη για το τελευταίο 12μήνου και το 2019

*εκτός Ελλάδας

[1] Το τελευταίο 12μηνο αναφέρεται στην περίοδο Μάιος 2022 – Απρίλιος 2023

[2] Ως Μεσόγειος* ορίζεται η αγορά εξαιρουμένης της Ελλάδας, και ως Μεσόγειος η αγορά συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας

Πηγή: Eurostat – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Δυνατά σημεία της Ελλάδας οι ενισχυμένες αεροπορικές αφίξεις και οι ανεξάρτητοι τουρίστες

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

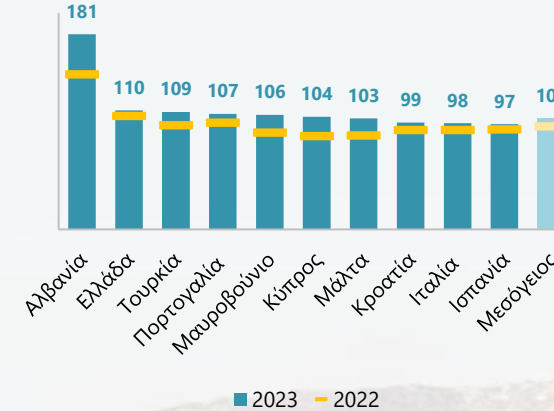
Τα πρώτα σημάδια για το καλοκαίρι του 2023 δεικνύουν ότι η υψηλή αεροπορική κίνηση συνεχίζει να αποτελεί δυνατό σημείο για την Ελλάδα. Ειδικότερα, οι διεθνείς πτήσεις κατά το πρώτο δίμηνο του φετινού καλοκαιριού εμφανίζονται 10% υψηλότερες έναντι του 2019 (έναντι 2% στη Μεσόγειο), με Τουρκία και Αλβανία να συνεχίζουν να αναδεικνύονται ως οι δυναμικότεροι ανταγωνιστές μας.

Παρόμοια εικόνα εξάγεται από τις κρατήσεις ανεξάρτητων τουριστών (δηλαδή, εκτός τουριστικών πρακτορείων), όπου πάλι η Ελλάδα προσελκύει υψηλό ενδιαφέρον (περίπου +10% έναντι 2019), ενώ οι λοιπές μεσογειακές χώρες βρίσκονται κατά μέσο όρο κοντά στα προ-πανδημικά τους επίπεδα (+2% έναντι του 2019).

Η θετική αυτή δυναμική ζήτησης λειτούργησε ενισχυτικά για τις προσδοκίες των ελληνικών ξενοδοχείων. Συγκεκριμένα, μετά την υπέρμετρη αισιοδοξία της εαρινής περιόδου, οι Έλληνες ξενοδοχοί κατά το τελευταίο δίμηνο φαίνεται να έχουν πιο συντηρητικές προσδοκίες, παραμένοντας ωστόσο σημαντικά υψηλότερα από το μακροπρόθεσμο μέσο όρο του σχετικού δείκτη τους (κατά 19 μονάδες) καθώς και από τον τρέχων μεσογειακό μέσο όρο (κατά 3 μονάδες). Σημειώνουμε ότι η δυναμική ζήτησης της Αλβανίας επίσης αποτυπώνεται εμφανώς στις προσδοκίες των ξενοδοχείων της.

Πτήσεις προς διεθνή αεροδρόμια

ποσοστό αναπλήρωσης έναντι του 2019 για την περίοδο από 1^η Ιουνίου έως 1^η Αυγούστου 2023

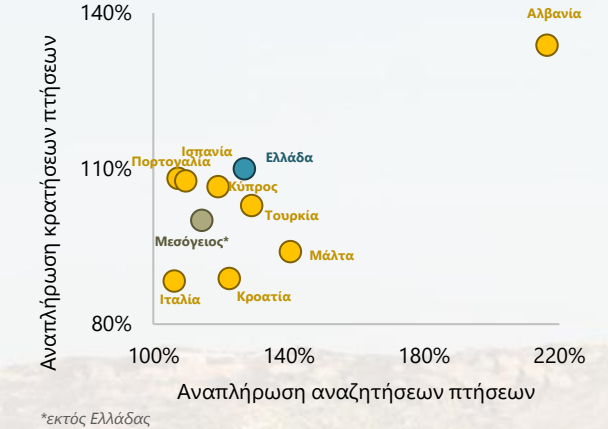
Κρατήσεις πτήσεων 2023 μεμονωμένων τουριστών

δείκτης με έτος βάσης το 2019

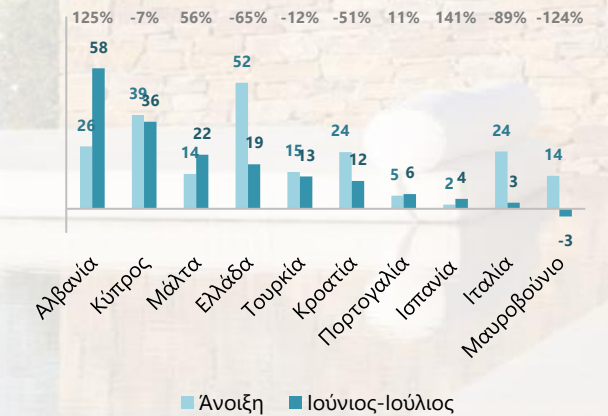
Προτιμήσεις ανεξάρτητων τουριστών για τις μεσογειακές χώρες

ποσοστό αναπλήρωσης της περιόδου Ιανουαρίου-Ιουλίου 2023 έναντι 2019

Δείκτης προσδοκιών μελλοντικής ζήτησης ξενοδοχείων

ως απόσταση από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο

[1] Ως Μεσόγειος* ορίζεται η αγορά εξαιρουμένης της Ελλάδας, και ως Μεσόγειος η αγορά συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας
 [2] Ως χειμώνας ορίζεται η περίοδος Δεκέμβριος-Φεβρουάριος, ως άνοιξη η περίοδος Μάρτιος-Μάιος και ως καλοκαίρι η περίοδος Ιούλιος-Αύγουστος
 Πηγές: Sojern, Eurocontrol – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Απέναντι σε ακραία κλιματικά φαινόμενα, ο ελληνικός τουρισμός έχει βάλει πλήρη για νέα ρεκόρ

Η δυναμική της άνοιξης, τα πρώτα θετικά σημάδια από τις καλοκαιρινές κρατήσεις και η βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στις κύριες αγορές μας έχουν θέσει τις βάσεις για επίτευξη νέου ρεκόρ αφίξεων το 2023 για τον ελληνικό τουρισμό. Ωστόσο, στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι οι ακραίες συνθήκες καύσωνα και οι εκτεταμένες πυρκαγιές δημιουργούν συνθήκες αβεβαιότητας. Ενδεικτικά, πέρα από τις πιέσεις στην τοπική οικονομία και την περιβαλλοντική καταστροφή, η βαρύτερα πληγείσα Ρόδος, λόγω της μεγάλης βαρύτητας της σε εθνικό επίπεδο (16% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών), θα μπορούσε να αφαιρέσει ως και 1 ποσοστιαία μονάδα από τις αφίξεις του 2023, σύμφωνα με μια πρώτη και με εντονότερη από το σύνηθες αβεβαιότητα, εκτίμηση.

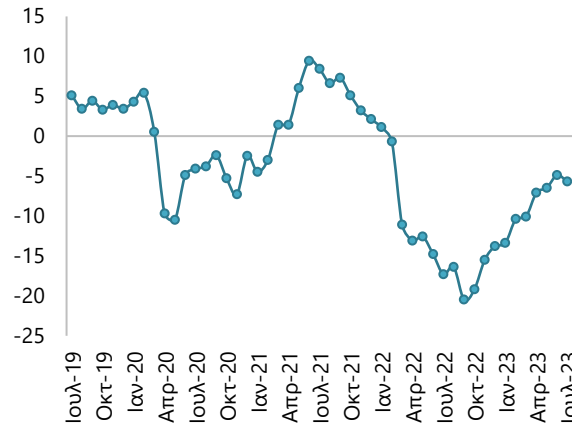
Παρά την εν λόγω πίεση, η περιρρέουσα δυναμική και η εξαιρετική εικόνα φιλοξενίας (με πρωταγωνιστές τους κατοίκους των πληγέντων περιοχών) διαφύλαξαν τη φήμη της Ελλάδας και ταυτόχρονα διατηρούν ψηλά τη πιθανότητα οι φετινές αφίξεις να ξεπεράσουν τα υψηλά του 2019 (κατά περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες). Δεδομένου αυτού και λαμβάνοντας υπόψιν την πληθωριστική πίεση (με την επίδραση των αυξημένων τιμών να αντισταθμίζει τον περιορισμό διάρκειας διαμονής), οι τουριστικές εισπράξεις 2023 θα μπορούσαν να προσεγγίσουν τα €21 δις.

Σε πιο διαρθρωτικό επίπεδο, οι νέες τάσεις που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τις προτιμήσεις των τουριστών στη μετά-πανδημική περίοδο για λιγότερο κορεσμένους προορισμούς οδηγούν σε σταδιακή αναδιάταξη του τουριστικού χάρτη, με μείωση της εποχικότητας και ανάδειξη νέων προορισμών. Σε αυτό το πλαίσιο, σημειώνουμε ότι (i) το θερινό τρίμηνο του 2023 εκτιμάται να καλύψει μικρότερο ποσοστό των ετήσιων αφίξεων (περίπου κατά 1 ποσοστιαία μονάδα), και (ii) τον πρώτο μήνα του καλοκαιριού με τις συνολικές αεροπορικές αφίξεις να αυξάνονται κατά 12% έναντι του 2022, τα «δυνατά χαρτιά» της Μυκόνου και της Σαντορίνης κατέγραψαν απώλειες της τάξης του 7% ενώ οι «πιο βόρειοι» προορισμοί της Καβάλας και της Μυτιλήνης είχαν άνοδο της τάξης του 20-25%.

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

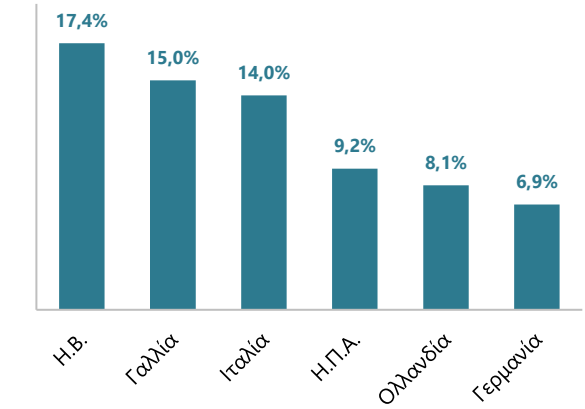
Δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βασικών αγορών ^[1]

απόσταση από τον μέσο όρο 20ετίας

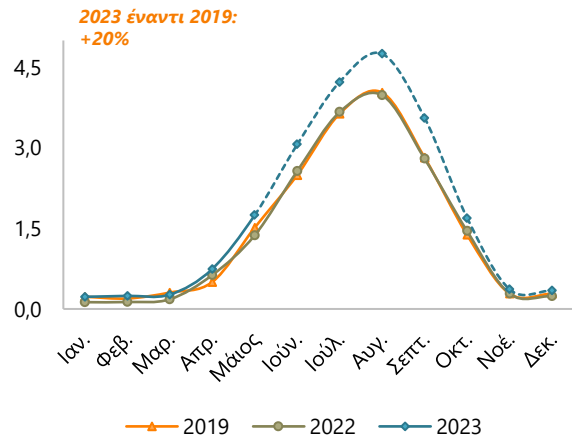
Προγραμματισμός αεροπορικών θέσεων

για την περίοδο 1^η Ιουνίου έως 20^η Αυγούστου 2023 έναντι 2019

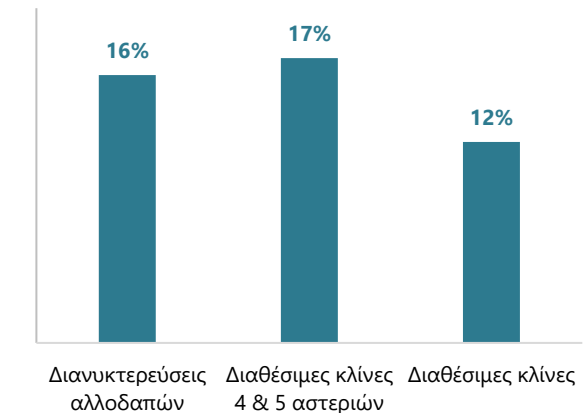
Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις

σε δις €

Συνεισφορά της Ρόδου στον ελληνικό τουρισμό

μερίδιο στην Ελλάδα για το έτος 2022

[1] Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία & Η.Β.

Πηγές: European Commission, Eurocontrol, Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΛΣΤΑΤ – Επεξεργασία: Εθνική Τράπεζα

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, και προορίζεται αποκλειστικά ως απλή αναφορά για την ενημέρωση έμπειρων και ειδικευμένων επενδυτών, οι οποίοι αναμένεται και θεωρούνται απολύτως ικανοί να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις χωρίς να βασίζονται στο περιεχόμενο της έκθεσης, δηλαδή μόνον εφόσον πραγματοποιήσουν ίδια ανεξάρτητη έρευνα σε πηγές της επιλογής τους. Η παρούσα έκθεση δεν συνιστά επενδυτική έρευνα ούτε σύσταση για έρευνα, και ως τέτοια δεν καταρτίστηκε βάσει νομικών απαιτήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της επενδυτικής έρευνας. Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν συνιστούν παροχή επενδυτικών συμβουλών και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να θεωρηθούν σαν πρόταση ή προτροπή για αγορές ή πωλήσεις ή προώθηση προσφοράς ή προτροπής για αγορές ή πωλήσεις ή για συμμετοχή σε σύμβαση αναφορικά με κάθε χρεόγραφο, προϊόν, υπηρεσία ή επένδυση. Οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν επαρκούν για να στηρίξουν μια επενδυτική απόφαση – και δεν συνιστούν δήλωση ή εγγύηση όσον αφορά τις μελλοντικές επιδόσεις οποιοδήποτε χρηματοπιστωτικού μέσου, πίστωσης, συναλλαγματικής ισοτιμίας ή άλλου μέτρου της αγοράς ή της οικονομίας. Οι επιδόσεις που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν δεν αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη μελλοντικών επιδόσεων. Δηλώνεται δεόντως ότι τα επενδυτικά προϊόντα ενέχουν επενδυτικούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο κίνδυνος απώλειας μέρους ή του συνόλου του επενδύμενου κεφαλαίου. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και/ή τα συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα δεν φέρουν καμία απολύτως ευθύνη για τυχόν συνέπειες (συμπεριλαμβανομένης, ενδεικτικά, της άμεσης, έμμεσης ή επακόλουθης ζημίας, της απώλειας κέρδους, και άλλων απωλειών) που προκύπτουν από τυχόν εξάρτηση ή χρήση της παρούσας έκθεσης, και δεν αναλαμβάνουν καμία νομική υποχρέωση έναντι επενδυτή που θα λάβει άμεσα ή έμμεσα την παρούσα έκθεση. Η τελική επενδυτική απόφαση πρέπει να λαμβάνεται από τον επενδυτή, και την ευθύνη για την επένδυση πρέπει να αναλάβει ο επενδυτής.

Όποια στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έκθεση, έχουν ληφθεί από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες, αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από ανεξάρτητο φορέα. Λόγω της πιθανότητας λάθους εκ μέρους αυτών των πηγών, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για την ακρίβεια, τον επίκαιρο χαρακτήρα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση υπόκεινται σε μεταβολές χωρίς προειδοποίηση, και δεν υφίσταται υποχρέωση επικαιροποίησης των πληροφοριών και των απόψεων που περιέχονται στην παρούσα έκθεση. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, οι εκπρόσωποί της, τα στελέχη της και/ή το προσωπικό της ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτήν, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη ή υποχρέωση σε σχέση με την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση, ή για οποιαδήποτε ζημία, εν γένει, που απορρέει από τυχόν χρήση της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων που βασίστηκαν στην παρούσα έκθεση. Η παρούσα έκθεση δεν υποτίθεται ότι περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ένας υποψήφιος επενδυτής. Οι αποδέκτες της παρούσας έκθεσης θα πρέπει να αξιολογούν σε ανεξάρτητη βάση τις ειδικές πληροφορίες και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν, και να ζητούν τις συμβουλές των επαγγελματιών και οικονομικών συμβούλων της επιλογής τους σε σχέση με οποιοδήποτε επενδυτικό, οικονομικό, νομικό, επιχειρηματικό, φορολογικό, λογιστικό ή κανονιστικό ζήτημα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε επένδυση ή πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε συναλλαγή σχετικά με πληροφορίες και απόψεις που πραγματεύεται η παρούσα έκθεση.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. συνέταξε και δημοσίευσε την παρούσα έκθεση απολύτως ανεξάρτητα από οποιαδήποτε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρεία και, ως εκ τούτου, όλες οι δεσμεύσεις, απόψεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις ή ενδεικτικές τιμές που διατυπώνονται στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να διαφέρουν ουσιαστικά από τυχόν παρόμοιες εκθέσεις οι οποίες εκδίδονται από συνδεδεμένες εταιρείες, και μπορεί να βασίζονται σε διαφορετικές πηγές και μεθοδολογίες. Η παρούσα έκθεση δεν απευθύνεται σε, ούτε προορίζεται για, διανομή προς χρήση από πρόσωπα ή οντότητες που είναι πολίτες ή κάτοικοι ή έχουν έδρα σε οποιαδήποτε τοποθεσία, κράτος, χώρα ή άλλη δικαιοδοσία στην οποία η εν λόγω διανομή, δημοσίευση, διάθεση ή χρήση αντίκειται προς τους σχετικούς νόμους, κανονισμούς ή κανόνες. Η παρούσα έκθεση προστατεύεται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν επιτρέπεται η τροποποίηση, αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση ή μεταβίβασή της, είτε άμεση είτε έμμεση, σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όλες οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση εκφράζονται με ακρίβεια τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη αποκλειστικά, όσον αφορά καθένα και όλα τα θέματα που καλύπτονται. Περαιτέρω, βεβαιώνεται ότι κανένα μέρος της αποζημίωσης του συντάκτη της έκθεσης δεν είχε, ούτε έχει, ούτε θα έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τις συγκεκριμένες θέσεις ή τις απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

με τη ματιά της Εθνικής Τράπεζας

Βουμβάκη Τζέση
Deputy Chief Economist
fvoumv@nbg.gr

Κουτούζου Αθανασία
Head of Entrepreneurship & Business Analysis
koutouzou.ath@nbg.gr

Σακκάς Κ. Γεώργιος
Economist
sakkas.georgios@nbg.gr

Γιούρας Θεόδωρος
Economist
giouras.theo@nbg.gr

Μιχαηλίδης Μάριος
Data Analyst
michailidis.marios@nbg.gr

Κωνσταντοπούλου Νίκη
Economist
konstantopoulou.niki@nbg.gr

Κρόμπας Ιωάννης
Economist
krompas.ioannis@nbg.gr

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3^ο τρίμηνο 2023

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης